מסורת הש"ס

[תוספתא פי"ב]

[תוספ' קדושין פ"ה ע"ש]

[לעיל סז: מס.קדושין ע.]

[תוספתא קדושין פ"ה]

[כתובות פא: קדושין סה:]

[גיטין לט. ב"ק יב. ב"ב סח. קנ.]

גיטין מב [תמורה ת.]

תנו רבנן *יש חולץ לאמו מספק לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אמו ואשה אחרת ולהן שני זכרים וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ובא בנה של זו ונשא אמו של זה ובנה של זו נשא אמו של זה ומתו בלא בנים זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום ומתו בלא בנים חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק לבתו מספק כיצד אשתו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ובאו אחיהן ונשאום ומתו בלא בנים זה חולץ לבתו מספק וזה חולץ לבתו מספק תניא *היה ר"מ אומר איש ואשה פעמים שמולידין חמש אומות כיצד ישראל שלקח עבד ושפחה מן השוק ולהן שני בנים ונתגייר אחד מהן נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים הטבילן לשם עבדות ונזקקו זה לזה הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד שחרר את השפחה ובא עליה העבד הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר שחרר שניהם והשיאן זה לזה הרי כאן גר ועובד כוכבים ועבד וממזר וישראל מאי קמ"ל *עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ת"ר *יש מוכר את אביו להגבות אמו כתובתה כיצד ישראל לקח עבד ושפחה מן השוק ולהם בן ושחרר את השפחה ונשאה ועמד וכתב כל נכסיו לבנה נמצא זה מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה מאי קא משמע לן כולה רבי מאיר היא ועבדא מטלטלי *ומטלטלי משתעבדי לכתובה ואיבעית אימא הא קמשמע לן *עבדא כמקרקע דמי: **מתני'** *האשה שנתערב ולדה בולד כלתה הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו בני הכלה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו בני הזקנה או חולצין או מייבמין שספק אשת אחיו ואשת בן אחיו ^ימתו הכשרים התערובות לבני הזקנה חולצין ולא מייבמין שהוא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו לבני הכלה אחד חולץ ואחד מייבם *כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלים בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן

ואינן

יש חולץ לאחותו מספק. אע"פ שהיא מחמש עשרה נשים הפוטרות צרותיהן וכן לבתו ולאמו: **אמו ואשה אחרת**. שילדו שני זכרים במחבא והוא א' מהן ולהן שני זכרים ודאין כגון רחל אשת יעקב שהיה לה יוסף ממנו וחנה אשת ראובן שהיה לה אהרן ממנו וחזרו וילדו שני זכרים במחבא ומתו יעקב וראובן ובא יוסף בנה של רחל ונשא חנה אמו של אהרן ואהרן נשא את רחל ומתו יוסף ואהרן ונפלו לפני התערובות רחל לפני בנה של חנה שהוא אחי אהרן וחנה לפני בנה של רחל שהוא אחי יוסף ומתוך שאין ידוע מי בנה ומי יבמה צריכה חליצה משניהן נמצא כל אחד ואחד חולץ לאמו מספק: **ה"ג לאחותו מספק כיצד אמו ואשה אחרת שילדו שתי נקבות במחבא ועמדו שני אחים מן האב ונשאום חולץ לשתיהן נמצא חולץ לאחותו מספק**. כך שנויה בתוספ' (דמכילתין פי"ב) אמו שילדה מאיש אחר שנשאה לאחר מיתת אביו וילדה עם אשה אחרת שתיהן שתי נקבות ואין ידוע איזו בת לאיזו אם ועמדו שני אחין שהיו לזה מאביו שלא מאמו ונשאום לשתי הנקבות הללו המעורבות ונפלו שתיהן לפני זה ליבום ואחת מהן אחותו מאמו ואילו היה מכירה לא היתה צריכה חליצה ועכשיו שאין מכירה שתיהן צריכות חליצה לישנא אחרינא ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של אהרן נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ושמא אחותו היא וכן אהרן ז"ו שמעתי ולבי מגמגם ב"ה דהא שמא לאו אחותו היא והכי איבעי ליה למימר זה חולץ לספק אחותו וזה חולץ לספק אחותו אבל לאחותו מספק משמע שחלץ ודאי לאחותו מחמת ספק שבידו: **אשתו ואשה אחרת**. אשת ראובן ואשת כלב שילדו שתי נקבות במחבא נמצאת האחת בתו ובאו (אחיהן אחי הבעלים הם) שני אחי ראובן ונשאום נמצא ראובן חולץ לבתו מספק שתיהן צריכות חליצה ואם היה מכיר בתו היתה פטורה ואם שני אחי כלב נשאום הרי כלב חולץ לבתו מספק ולשון מורי"י אחיו של ראובן נשא אחת ואחיו של כלב נשא אחת ראובן חולץ לאשת אחיו ואע"פ שספק בתו היא וכן כלב ולאו היינו כמי חולץ לבתו מספק אלא חולץ לספק בתו: **אחד עובד כוכבים ואחד גר**. דבנים שילדה בעודה תחת ידי העובד כוכבים המוכרה אינן עבדים דקי"ל בהחולץ (לעיל מו.) מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם מכם ולא הם קונין זה מזה: **שחרר את השפחה**. והרי היא כישראלית ובא עליה העבד הולד ממזר: **ולהם בן**. ולא קנה את הבן: **וכתב לו כל נכסיו**. ומת והרי אמו תובעת כתובתה מן הנכסים: **כולה ר"מ היא**. הא מתניתא בברייתא דיש מוכר ר"מ כמי אמרה וסיפא דקמייתא היא ומש"ה קתני עבד משועבד לכתובה דר"מ סבר מטלטלים משתעבדי לכתובה במס' כתובות בפ' האשה שנפלו (ד' פ:) דקתני הניח פירות התלושים מן הקרקע כו': **מתני' לבני הכלה**. לאשת בן הכלה ודאי: **אחד**. מן התערובות חולץ תחלה ואח"כ מייבם השני ממ"נ אם יבמתו היא הרי טוב ואם אשת בן אחיו היא הרי חלץ לה יבמה ומותרת לו: **אוכלין בתרומה**. אחד כהן ואחד עבד כהן: **חולקין חלק אחד**. מפרש בגמ':

כין

כתב כל נכסיו לבנה כו'. בסמוך מוקי לה כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה תימה לר"ת דבכל דוכתא משמע דבמיניה פליגי בהאומר בקדושין (דף סה:) גבי שנים שבאו ממדינת הים וחבילה עמהן כו' דקאמר אשה גובה כתובתה מן החבילה ומוקי לה כר"מ וכן בנדרים (דף סה:) גבי אפילו אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן לה כתובה שמע מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה והאעיקר פלוגתייהו בהאשה שנפלו (כתובות ד' פ: ושם) גבי הניח אחיו מעות כו' דפליגי התם ר"מ ורבנן אי משתעבדי לכתובה או לא משמע דביתמי פליגי אבל מיניה מודו רבנן דמשתעבדי כמו בבעל חוב דאפילו מגלימא דעל כתפיה ואר"ת דיבם במקום אחיו קאי והוי כמיניה אבל מיתמי אפילו רבי מאיר מודה דלא משתעבדי וכן נראה לר"י דאי לר"מ מיתמי נמי אית ליה דמשתעבדי א"כ סברת ר"מ הפוכה מדרבנן דלרבנן כתובה גרועה מב"ח דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מיניה וב"ח אפי' מגלימא דעל כתפיה ולר"מ עדיפא דאפילו מטלטלי דיתמי משתעבדי לה ולב"ח לא משתעבדי אלא ודאי לכ"ע מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה ומיהו קשה דהכא משמע דמטלטלי דמתנה משתעבדי לר"מ ומתנה אלימא מיתמי דשטרא שאין בו אחריות לא גבי ממקבל מתנה כדמשמע בפ"ק דב"מ (דף יג:) דתנן מצא שטר שאין בו אחריות נכסים יחזיר ולא חיישינן שמא יעשה קנוניא על מקבל מתנה ואילו מיתמי אפי' מלוה על פה קי"ל (ב"ב דף קעו.) דגבי ואר"י דהכא במתנת ש"מ איירי דגרועה כגון ירושה אבל ממתנת בריא לא גביא וכן משמע ביש נוחלין דקאמר מה ירושה לאורייתא אלמנתו נזונית מנכסיו מתנת ש"מ דרבנן לא כ"ש ולפי מה שתקנו דגובה אשה לכתובתה ממטלטלי דיתמי כ"ש דגביא ממטלטלי דמתנת ש"מ אבל ממתנת בריא דעדיפא לא תקינו שתגבה:

מני ר' מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה. אע"ג דבכל דוכתא אמרינן הוקשו עבדים לקרקעות הכא יש לחושבם כמטלטלי °דלא סמכה דעתה עילוייהו לפי שמתים ובורחים ולישנא דחשיב להו מקרקעי סבר דסמכה דעתה עילוייהו כמו קרקעות:

ספק אשת אחיו ואשת בן אחיו. אמרי' בירושלמי זאת אומרת מותר לאדם לישא אשת בן אחיו פי' אע"פ שיבא לידי ביטול מצות יבמין אם ימות ותפול לפני *האחין אפ"ה מותר מכאן יכול להיות ראיה לפירוש ריב"ן שפי' בהבא על יבמתו (לעיל סב:) והנושא בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בת אחיו אינו עושה כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין*:

ואיכן

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פ"ח מהל' יבום ה"ד טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ה:

כ ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ו:

◆

תוספות חד מקמאי

ת"ר יש מוכר את אביו להגבות [אמו] כתובתה כיצד ישראל שלקח [עבד] ושפחה מן השוק ולהן בן ושחרר השפחה ונשאה ועמד וכתב כל נכסיו לבנה נמצא זה מוכר אביו לגבות כתובתה. וכולה ר"מ היא והא קמ"ל מטלטלין משתעבדי לכתובה איבעית אימא הא קמ"ל דעבדים כמקרקעי דמי. הא מתני' דלא כהלכתא היא דקי"ל הלכה א) אין גובין מן העבדים. מיהו נמרי' מינה דמתנת שכ"מ במטלטלין כירוש' שויוה רבנן וב"ח גובה מהן לפי תקנת הגאונים שתקנו לגבות לב"ח ממטלטלין דיתמי ולא ב) במתנת ש"מ דין מתנת בריא לו שלא יהא ב"ח גובה ממנה כדקי"ל עשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו. דהא ודאי (טבה)[כתב] כל נכסיו לבנה ודאי מתנת ש"מ הוא דאי הויא מתנת בריא לר"ם דאמר מטלטלין משתעבדי לכתובה היכי גבינן כתובה ממטלטלין לבתר דיהבינהו [במתנה] דהא אפי' באפותיקי קי"ל ג) עשה שורו אפותיקי אין בעל חוב יכול לגבות הימנו אלא לאו ש"ם מתנת שכ"ם היא וש"ם דכירושה שויוה רבנן למיגבה מינה לב"ח וכשעשה לה אפותיקי נמי לא מצית מוקמת לה דא"כ אפי' לרבנן נמי דאמ' מטלטלין לא משתעבדי לכתובה מוכר את אביו לגבות כתובתה. ואיכא לדחוקי לר"ם דאמר מטלטלין משתעבדי לכתובה אפי' מיתמי כדאיתא בפ' האשה שנפלו לה נכסים הני נמי משתעבדי מן הלקוחות:

א) כן איתא בכ"י (קכת) דר"י סבר דאין גובין מן העבדים. ב) נ"ל ולא הויא כמתנת בריא דאם דינו כמתנת בריא לא היה ב"ח גובה ממנה וכו'. ג) נ"ע דהכא הכא בעבד מיירי ובעבד הא מהני אפותיקי וכמבואר שם וכ"כ רבינו עצמו בסמוך דלא מצינן לאוקמי שעשה לה אפותיקי דא"כ אפילו לרבנן נמי

נ"ל אחיו

[וע' היטב תוס' לעיל סב: ד"ה והנושא]

◆

גליון הש"ס
תוס' ד"ה מני וכו'. דלא סמכה דעתה וכו'. וכ"כ הרשב"ם ב"ב ד' קמה ע"א ד"ה ור"נ: